

Nemzetközi reciprocitás a tőzsdebiráskodásban.

Többször alkalmunk volt már e helyen hangsúlyozni, hogy a mezőgazdasági termékek hol nehéz, hol még nehezebb harcát a régibb és újabb exportpiacokért csak a magánjellegű terménykereskedelem szabad tevékenysége vállalhatja a siker reményében. Alkalmunk volt már részben arra is rámutatni, hogy a magánkereskedelem ezen szabad tevékenysége előtt és mellett mely területek nyílnak az állam közreműködése és behatása számára. Ilyenek volnának egyrészt a belföldön: a termelés technikájának és a termények minőségének javítása és fejlesztése, — a mezőgazdasági hitelkérdések rendezése és megoldása, — és a termények szállításáról való gondoskodás, a közlekedésnek ugy technikai, mint tarifális javítása; másrészt a külföldön a vámpolitikai kérdések megoldása, tarifális egyezmények létesítése és általában mindazon akadályok elhárítása a magánkereskedelem útjából, melyek megszüntetésére az jelleghénél és erejénél fogva nem képes. Ezen magánuton elháríthatatlan akadályok egyikét, melynek legalább részbeni megszüntetésére az államhatalomnak most lehetősége nyílik, kívánom itt megemlíteni.

Fontos ugyanis, nemcsak a kereskedelem, hanem az egész kivitel és közvetve az egész fizetési mérleg szempontjából, hogy a magánkereskedelem külföldi tevékenységének eredményeit is biztosítva lássa. Biztosítva olyan értelemben, hogy jogos követeléseit bármely külföldi állambeli adósa ellen rövid uton és biztosan érvényesíteni tudja. Hosszu idők tapasztalata bizonyította be, hogy a szaktereskedelem vitás kérdéseit legjobban egy vegyes, szakemberekből és jogászokból álló forum döntheti el, és ennek következtében ugyszólván minden országban a tőzsdebiróságok a terménykereskedelem döntő jogi forumai. Így van ez, nagyon helyesen nálunk is. Hogy a fennálló tőzsdebirósági rend és az itt folyó perek időbeli és technikai lebonyolítása nálunk a követelményeknek mindenben megfelel-e, külön kérdés tárgyát képezné, — mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a tőzsdebiráskodás legutóbbi reformja óta az e téren esetleg fennállott hiányok és nehézségek terén jelentős javulás észlelhető. A kereskedelem szempontjából azonban nemcsak az a fontos, hogy tevékenységét egyszerű és precíz jogszabályok körvonalazzák, — nemcsak az fontos, hogy ezen jogszabályok alapján gyors és végleges ítéleteket kapjon, hanem természetesen az is fontos, — és végeredményben tán a legfontosabb, — hogy ezen ítéleteket mindenhol érvényesíteni is tudja. A belföldön ez nem okoz különös nehézséget, a tőzsdebirósági ítéletek nem fizetés

esetén 3 napon belül bíróilag végrehajthatók. A külfölddel szemben azonban nem ily biztos az eredmény. Ámbár a szerződésekben mindkét fél által elismerten a belföldi tőzsdebirósági illetékesség eleve ki van kötve, mégis az ítéletek végrehajthatósága nagyon sok esetben a máskülönben vagyoniilag teljesítőképes adós jóakaratótól függ. Nem minden állammal van ugyanis oly értelmű viszonzossági szerződés, mely az egyes tőzsdebiróságok által hozott ítéletek kölcsönös végrehajthatóságát biztosítaná. Áll ez elsősorban a mezőgazdasági termények két fontos piacára, Csehországra és Lengyelországra. Ez a hiány azonban ezen két állam esetében nem kölcsönösen egyforma sulyu, — miután mezőgazdasági termékeink számára mindkettő mint exportpiac jön számításba, tehát az esetek egész tulnyomó részében magyar igények külföldön való érvényesítéséről van szó. Ezenkívül azonban a dolog természeténél fogva majdnem mindig ugy alakul a helyzet, hogy a magyar exporteur-hitelező az, aki birtokon kívül perel, áruja a külföldi adós birtokában van, mire a fizetés következik, és bár tulajdonjogát de jure fenntarthatja, de facto ki van már szolgáltatva vevője jó- vagy rosszakarátának.

A kiviteli kereskedelem természetesen régtől fogva igyekszik eszközöket találni ezen hátrányok és károk kiküszöbölésére. Vagy iparkodik adósának másfajta belföldön lévő követelését megtalálni, melyet lefoglaltathat, vagy pedig a szerződés megkötésekor az áruellenérték bank-vinkulációját köti ki. Egyik eszköz sem biztosít azonban teljes sikert. Egyrészt egyáltalán nem biztos, van-e adósának valamely fajta más követelése a belföldön. Másrészt a vinkuláció nemcsak drágítja a technikai lebonyolítást, hanem a bankadminisztráció bonyolultabb volta és egyéb körülmények folytán a pénzforgalom lényegesen több időt vesz igénybe, mint a közvetlen forgalom, és így kamatveszteséget okoz. Ezenkívül pedig a bankvinkuláció sem mindig keresztülvihető, miután az ismeretlen kisbankok vinkulációja keveset ér, és a nagybankok sem terjeszkednek ki minden esetleg távoleső, rejtettebb fogyasztóterületre.

A vázolt viszonyoknak a termény-exportra kettős hatása van: egyrészt évről-évre jelentős összegű, veszteséget okoz behajthatatlan követelések formájában a magyar terménykereskedelemnek, mely amugy is késhegyig menő harcot folytat a külföldi piacok megtartásáért, és alig-alig bírja ki az ilyen előre nem látható terheket, — másrészt természetes, hogy az ilyen bizonytalanság általában visszariasztóan hat a magyar kereskedelem exporttevékenységére és ezáltal gyengíti annak eredmé-

nyességét és átütőerejét. Indokolt tehát azon kívánság, hogy az állam kereskedelmi szerződéseiben általában, de a fentemlitett két országgal kötött megállapodásokban különösen ezen kérdés mielőbb tisztáztassék és megoldassék. Erre most részben meg van a lehetőség, miután a közeljövőben kezdődnek meg a magyar-lengyel kereskedelmi szerződés revíziójának tárgyalásai. A megoldás módja, mint fentebb kifejtettük, a viszonyosságban adva van, mindkét ország kereskedelmi jogbiztonságát csak fokozhatja egy olyértelmű kölcsönös megállapodás, mely szerint a magánszerződésekben kikötött illetékességu tőzsdebiróságok által hozott ítéletek kölcsönösen mindkét ország bírói erejével végrehajthatók. Az említett két országgal szemben pedig ezen megállapodások létesítése kifejezett magyar érdek, a magyar mezőgazdasági export érdeke.

Dr. Zádor Béla.

KÜLFÖLDI SZEMLE

Olasz jogelvek szerint a fél váltójával minden bírói közbenjárás nélkül közvetlenül a bírósági végrehajtóhoz fordulhat zálogolás céljából. — Vannak jogrendszerek, amelyek fokozottan öröködnék azon, hogy a hitelező követeléséhez jusson és hogy ezuton a hitelforgalom képessége megóvassék.

A csendes társ jogi helyzetével sokat foglalkozik a német joggyakorlat. Az ezévi ítéletek sorából emeljük ki a következő döntést: A csendes társ nemcsak azon nyereségekben részes, amelyek a társaság áruforgalmával érettek el, hanem a kereskedelmi üzembn elért minden egyéb vagyonszaporulatban is. Ilyen például az üzleti kötelezettségeknek elévülés, avagy teljes, illetve részbeni elengedés folytán bekövetkező csökkenése. — Ugy gondoljuk, hogy ma, amikor a csendes társaság joga nálunk is törvényi szabályozás előtt áll, célirányos e jog külföldi vonatkozásával többet foglalkoznunk.

A német törvénykezési illetékrendszer tudvalevően a fázis elven épül. A bíróság az egyes perszakokat meg nem indítja, illetve nem folytatja, mielőtt az illeték be nem fizettetett. A perbiróságnak oly határozata, mely szerint a felperes előbb fizesse be a per illetékét és csak azután tüzetik tárgyalási terminus, nem támadható meg jogorvoslattal. Ha pedig a tárgyalási határnap a perilleték lefizetése előtt tüzetett ki, mert a felperes valószínűsítette azt, hogy a határnap tüzésének késleltetése neki kárt okoz, e veszély azonban a határnap-tüzéssel eloszlott, — a bíróságnak jogában áll további tevékenységét a perilleték befizetésétől függővé tenni. — Kegyetlen illetékszedési módszer, amely azonban könnyebben lehe-